Vlaanderen Kennisrijk Kansrijk

MINIMUMDOELEN MAXIMALE KANSEN

PODCAST 2 · VRAGENLIJST

De minimumdoelen als kans

Gespreksvragen voor een team dat samen naar de aflevering luisterde

Zestien vragen om na het beluisteren van de podcast samen stil te staan bij één vraag: hoe gaan wij in onze school werk maken van de minimumdoelen, van een kennisrijk curriculum en van kennisopbouw die al bij de allerkleinsten begint? De vragen staan in vier groepen, van de theorie naar de eigen school. Ze zijn zo geschreven dat je ze los op kaartjes kan zetten en in willekeurige volgorde kan trekken.

DE VIER GROEPEN

1	De theorie onder de motorkap	4 vragen
2	Samenhang en leerlijn	4 vragen
3	Beginnen bij de allerkleinsten	4 vragen
4	Aan de slag in onze school	4 vragen

Werkwijze: trek een kaartje, geef iedereen eerst dertig seconden denktijd, en laat pas daarna het gesprek op gang komen. Kies liever zes vragen die je grondig bespreekt dan zestien die je afvinkt.

De theorie onder de motorkap

WAT ZEGT DE PODCAST OVER HOE KENNIS WERKT?

1. Tim Surma legt in de aflevering het verschil uit tussen biologisch primaire en biologisch secundaire kennis. Hoe zou jij dat verschil uitleggen aan een ouder? Geef van allebei een voorbeeld uit je eigen klas.

2 'Een kleuter leert niet uit zichzelf de letters. Een kleuter leert niet uit zichzelf wat drijven en zinken is.' Wat brengen wij in onze school bewust en expliciet aan, en wat laten we vandaag nog aan het toeval over?

3 Kennis werkt als klittenband: je leert het makkelijkst wat aanhaakt bij iets dat je al weet. Wat betekent dat concreet voor de eerste vijf minuten van jouw les?

4 Tim Surma waarschuwt dat een nadruk op kennis nooit mag vervallen tot het drillen van onsamenhangende feitjes. Waaraan zouden wij zelf merken dat we die kant opgaan?

Samenhang en leerlijn

HOE HANGT WAT WIJ AANBIEDEN AAN ELKAAR?

5 Verticale samenhang betekent dat je bouwt op het werk van je voorganger. Wie is jouw voorganger, en weet je wat die het voorbije jaar met jouw leerlingen heeft gedaan?

6 Horizontale samenhang: bij de kleuters wordt 'de Nijl' geen les aardrijkskunde, maar een thema Egypte waarin aardrijkskunde en geschiedenis samenkomen. Welk thema bij ons zou op die manier meerdere domeinen kunnen samenbrengen?

7 Juf Eline bouwt met haar team eerst een brainstorm op: een ruim thema, dan subthema's, dan leervragen en dan de woordenschat. Welke van die vier stappen zetten wij al, en welke ontbreekt nog?

8 Een kleuterjuf zegt: 'Ik weet welke voorkennis de kleuters zullen hebben als ze bij mij komen.' Kan jij dat ook zeggen over de klas die je volgend jaar krijgt? Wat is er nodig om dat wél te kunnen zeggen?

Beginnen bij de allerkleinsten

KENNISOPBOUW VAN DE PEUTERKLAS TOT K3

9 De scholen in de podcast leggen de lat bewust hoger, ook bij peuters en kleuters. Waar leggen wij de lat vandaag te laag voor onze jongste kinderen, en waaraan merk je dat?

10 Kansengelijkheid is een van de redenen om bij kleuters explicieter te zijn over woordenschat: niet elk kind krijgt dezelfde rugzak van thuis mee. Welke kinderen in jouw klas winnen het meest als wij die woordenschat expliciet aanbrengen?

11 De kennismuur groeit zes weken lang mee met het thema, en gaat op het einde als foto mee naar huis. Waar zou bij ons de zichtbare plek zijn waar kennis zich opstapelt?

12 In de podcast klinkt: 'Wat aan mijn kennismuur komt, heb ik beslist.' De leerkracht heeft de touwtjes in handen. Wat betekent dat voor de plaats van de inbreng van kinderen in onze thema's?

Aan de slag in onze school

VAN GOEDE VOORNEMENS NAAR AFSPRAKEN

13 Een directrice vertelt: eerst stonden de regels en routines op punt, dan de didactiek, en pas daarna kon je een curriculum schrijven. Waar staat onze school op dat pad, en wat is onze eerstvolgende stap?

14 Een kennisrijk curriculum wordt in de aflevering 'een belofte die de lerarengroep aan zichzelf maakt' genoemd. Welke belofte zouden wij als team aan elkaar moeten doen om die waar te maken?

15 De leerkrachten geven toe dat het avonden werk kost, maar zeggen ook dat het zijn vruchten afwerpt. Welke tijd en ruimte hebben wij nodig om dit te doen, en wie moet die geven?

16 Stel dat we over zeven jaar terugkijken op dit schooljaar. Waaraan zouden we dan zien dat de minimumdoelen voor onze school echt een kans zijn geweest?

VOOR DE BEGELEIDER

Antwoordsleutel bij de kennisvragen

Enkele vragen hebben een inhoudelijke kern. Deze korte antwoorden zijn er voor de begeleider, om het gesprek bij te sturen of aan te vullen. Ze zijn gebaseerd op wat er in de aflevering gezegd wordt.

1 · Primaire en secundaire kennis

Biologisch primaire kennis verwerven kinderen als vanzelf, spelenderwijs: leren stappen, de moedertaal spreken, gezichten herkennen, zich oriënteren in huis. Biologisch secundaire kennis is culturele kennis die de mens pas de laatste paar duizend jaar verzamelde: lezen en schrijven, de tafels, wat we weten over natuur, wiskunde en geschiedenis. Daarvoor zijn scholen uitgevonden: wie het niet expliciet aangeboden krijgt, leert het niet spontaan.

2 · Wat moet je expliciet aanbrengen?

De podcast geeft twee voorbeelden uit de kleuterklas: de letters en het onderscheid tussen drijven en zinken. Die leert een kleuter niet uit zichzelf. Wat je eerst aanleert, kunnen kinderen nadien wel in hun spel verder ontdekken: aanleren en spelen sluiten elkaar dus niet uit.

3 · Kennis als klittenband

Ons werkgeheugen is beperkt in capaciteit. Wat al in het langetermijngeheugen zit, ontlast dat werkgeheugen. Nieuwe leerstof haakt daarom het makkelijkst vast aan iets wat je al kent of kunt. Vandaar dat elke les start met het ophalen van voorkennis, en dat automatisering loont.

4 · Geen losse feitjes

Kennisrijk onderwijs is niet het drillen van onsamenhangende feitjes en al zeker geen popquiz. De rijkdom ontstaat juist doordat je dingen aan elkaar haakt. De Nijl is geen weetje, maar een manier om binnen te stappen in een rijke beschaving, met verhalen, verwondering en spel.

5 · Verticale samenhang

De volgorde in de tijd: je leert eerst in de kleuterklas dat er soorten dieren zijn, in het vierde leerjaar komen gewervelde en ongewervelde dieren, tegen het zesde gaat dat nog verder. Je bouwt op het werk van je voorganger, en wat jij doet is het fundament voor wie na jou komt.

6 · Horizontale samenhang

Overlapping tussen domeinen. 'De Nijl' staat bij aardrijkskunde, maar bij kleuters geef je geen les aardrijkskunde: je doet een thema Egypte, waarin een aardrijkskundig en een geschiedenisdoel samenkomen. Je gebruikt inhouden uit het ene vakgebied om inhouden uit het andere aan te brengen.